

Št. 12.

V Celovcu 1. decembra 1864.

X. zv.

Iskrice domorodne.

VIII.

Na iztočno stran razpinja
Solnce sjajno mavrico,
Sedem barev v njej se strinja
V krasen prizor prelepó.

Večno solnce, Ti si vstvaril
Slavo, krasno mavrico,
Sedem hčeric jej podaril
Na iztok postavil jo.

Kak obok izhodni venča,
Ga obseva, lepótí!
Mene pa v sercu spominja
Na moj narod ljubljeni:

Vse je krasno, vse je lepo,
Eno, eno le grenkó:
'Z ene mavrice rojeni,
V eno se ne strinjamo.

IX.

Dlana kreпка nam je dana,
Dano viteško sercé,
To le znači ti Slavjana,
Da je jak in blag vselé.

Jugoslavija prihaja,
Avstrija, pred tvoj oltar,
Roko in serce podaja
Tebi, slavni care, v dar.

Zvestim verne on zvestobo,
Izdajavcem serd in smert,
Čerti vraga, njega zlobo,
Ljubi serca čút odpert. —

Ozri milostno se na-njo,
Čuj dveh hčeric glas proséč,
In Slovenska bo Ti biser
In Hrovaška krepek meč!

X.

Tiha polnoč zemljo krije,
Tužnomirno krog je vse,
Bledi mesec temno sije,
Vse stvarí pokojno spé.

Pa naj vse odeva spanje,
Serce moje še bedí,
V njega ne dihľjajo sanje,
Duh otožni moj ne spí.

Tu klečim nad nočnim gričkom,
Lipa nad menoj šumljaj,
Zrem v nebo nad nje veršičkom,
Molim vročega serca:

Le to prošnjo vsliši, Večni,
O ne molim je za sé,
Molim jo za dom nesrečni:
Zjasni zvezde mu temné!

XI.

Bratje, v kolo se vstopimo,
Dajmo k zvezi si roké,
Majki Slavi prisezimo,
Zvesto zmir ljubiti se.

Naj je Soča nas zibala
Ali Save bistri tok,
Vendar na Slovenskem stala
Nam je zibka mladih nog.

Ena mati nas rodila,
Ena mati nas redi,
Slovenija, mamka mila,
Vse v ljubezni nas goji.

Torej v kolo se vstopimo,
Dajmo složno si roké,
Majki splošni obljubimo,
Bratje vselej zvati se!

XII.

Slavček je po gaji peval,
Mile pesmice drobil,
Glas samotno je odmeval
Pevcev drugih ni budil.

Združeni doné zdaj zbori,
Pesmi složno se pojó,
Še pojó o zlati zori,
Še po zori in pred njo.

Zor se čez nebó razlije,
Slavček slajše zavijé,
Serčno mile harmonije
Tičke druge vse zbudó.

Čujte, čujte sladko petje
Ves domači gaj živi,
Bliža, bliža se proletje,
Znanite ga slavčeki!

XIII.

Bratje, oh nikar kopati
Med tujinci groba mi,
Tam ne morem mirovati,
Tam pokoja za-me ni.

Zemlji, ki me je rodila
Dajte moj umerli prah;
Ona bodi mi gomila,
Ona me odevaj rah.

Tik ob Soči stoji griček,
Tam očetje moji spé;
Da bi tudi moje kosti,
Bratje, tam počivale!

R. V.

Dragojila.

(Zgodovinska novela iz 16. stoletja.)

(Konec.)

IV.

Da-si ravno mu vpada up, da bi kedaj Dragojile še našel, ozirati se vendar ne neha po širokem morji, koder jo je tolovajski brod odpeljal. Proti severju je jadrala tolovajska ladija tistega za-nj najnesrečnišega dne, od severja letajo tropi selivnih tic, ali one mu ne prinesó od nje poročil. Pa ko nekega dne v tužne domišljije vtopljen na bregu stoji, razjasni se mu na enkrat obličje, kakor bi se mu na vedrem nebu prikazala zvezda, ki bi ga imela tje peljati, kamor si tako želi: „—Blizo Vojuzinega iztoka, v Poloninih razvalinah me bodeš morda na jesen našel! šepetal mi je starček, ko mi je rezal yervi. Tje pojdem in poprašal ga bodem, kaj vé o njej!“ Izgovorivši se več ne premišlja, verne se v uborno kočó, v kateri prebiva, pobere malenkosti, ki si jih je z dvomesečnim, terdim delom prislužil, pa se prepelje v Morejo, iz Moreje pa jo peš maha na Vojuzine bregove, kjer Milijevič tolovajske zaklade pod razvalinami varuje.

Bilo je pod večer lepega jesenskega dne. Rumeno solnce se je ravno v morje potapljaló; rudeči večerni žari ugašajo, na jasnem nebu pa zamergolje zvezd brez števila. Čaravno lep je večer. Milijevičeva tovarša se odpravita v arnautsko selo, da bi šla za kratek čas z ribiči na morje; ali tujec, ki se ravno čez reko pelje, zbudi nju pozornost. Milijevič sedi pred kočó in zre zdaj proti vzhodu, od koder blede luna čez temne gozde svitlobo razliva, zdaj proti zapadu, kjer se sinje morje v neizmerni daljavi ziblje, zdaj po majhnem ribškem selu v podnožji Poloninih razvalin, iz katerega ribiči proti morju veslajo. Po reki pa vidi tudi on čolniček s tujcem proti selu plavati. „Kdo je neki?“ praša se pa vstane in gre bliže, pa se razveseli spoznavši rešitelja. Kmaló se razgovorita, kdo sta in kakšen je njun namen, in ker sta mislila, da so ribiči že odšli, posvetujeta se, kako bi Dragojilo iz Rašitstana rešila in na Slovensko zbežala. Milijevičeva prijaznost s tujcem se zdi nje-govima tovaršema sumljiva, zato se potikata. Tujec se jima dozdeva Etemu ves podoben, pa kako bi mogel on biti in kaj z Milijevičem imeti, tega si ne moreta razjasniti. Sumita kako izdajstvo Puahu nasprotne stranke, kateri se sama prištevata, in kateri se Puahova prevelika skrivnostna prijaznost z Milijevičem tako malo dopada, kakor njune miroljubne misli.

Davroslavu pa serce sladko igra; saj je tako blizo Dragojile in menda tako blizo je trenutek, da jo bode osvobodil. Zabi vsega terpljenja, ki ga je prestajal, duh se mu spet zvedri, zamišljenost zgine, pobitost se umakne neomejeni radosti. Minulosti ni več za-nj, le prihodnost si rajsko domišljuje. Kakoršen je deček, ki se pervikrat čez rob domače doline po tujem svetu ozrè, tak je tudi on; pot mu je ljubeznjiva, če prav težavna; veličasten mu je pogled z gričev na bele snežnike, čaroben v meglene doline; ves svet se mu zdi nov.

S takimi čutiljeji stopi Davroslav z Milijevičem v kočo, ki je v dve sobici pregrajena. Sred perve stoji ognjišče, ob dveh stenah je divan, vse štiri pa so ovešene s kuhinjsko posodo in ribškim orodjem. V drugi sobici so ob treh stenah postelje za tri možake, četerti je pa prislonjen divan. Puške, samokresi in noži visé po stenah nad posteljami in divanom. Pod divanom je pa skriven vhod v podzemski hram. Miljevič ga odmakne, in ko oba navzdol stopita, zašklompnejo duri za njima. Po kakih dvajsetih stopnicah dospeta na dno in le še malo korakov, pa sta na okroglem prostoru, od kterege se trije ozki predori raztezajo. Desni in levi deržita v rake ob hramovih stenah, srednji pa v dvorano. Najpred obiščeta rake in ogledavata tu v podertih grobih gole kosti, tu umetno delo, napise, kipe; povsod pa jima kličejo nasproti ti spominki starodavnih kristjanskih časov: memento mori! in minulost v takem nasprotju s sedajnostjo polni jima serce z otožnimi občutki. V domišljije vtopljena se ravno napotita skozi poderto rako v dvorano; Milijevič že v njej stoji, Davroslav je še nekaj korakov za skalo, ko njuna zalezovavca v dvorano stopita. Hinjavsko se Milijeviču zasmejeta, ko ga vidita samega.

„Milijevič!“ nagovori ga eden, „nocoj je tej hiši sreča došla; natoči najboljše cipreške kapljice pa lule nabaši z dišečim tobakom, da ga vredno praznujemo!“

„Doslej sta si sama postrezavala; sta li nicoj posebno trudna?“

„Izvolila sva si nicoj tako, ker hočeva gospoda biti.“

„Naj bode nicoj, pa . . .“

„Milijevič bode še štiman“, reče drugi, preden Milijevič izgovori, kar misli.

„Lahko da“, dostavi prvi, „danes nam je sokola ugnal v naše gnezdo“. Milijevič spoznavši, kam meri tako govorjenje, skuša krotiti nemir, ki se ga polastuje, pa prosi Boga, da bi Davroslavu pravo misel vdihnil. Pa tolovaja mu ne dasta miru, da bi premišljeval, kupico izpraznita za kupico in napivata ironično Milijeviču, svobodi, junaštvu, bojazljivcem in tihotapcem, vsem, ki ljubijo mir v tih samoti in vsem, ki se možato po bogatem morji bojujejo. Milijevič dobro čuti, da so vse te napatnice njemu in Puahu zabavljice. Pa serce mu ne upade, marveč ga sili določno in pogumno se ž njima sprijeti. Danes velja smert ali svoboda.

Cipriška kapljica tolovaja kmalo tako razgreje, da Milijeviču ne nagajata samo, ampak ga naravnost izdajavca imenujeta, ki je tujega človeka v njih skrivališče vpeljal in mu gotovo vse razkazal, pa tirjata, da ga pred nju pripelje. Beseda dá besedo, naposled na-nj planeta, da bi ga zvezala; pa Milijevič ima tudi orožje pri rokah in se jima junaško brani. Pri tej priči skoči tudi Etem iz rake. Tolovaja potegneta samokrese izza pasov in eden Milijeviča smertno rani; drugemu ga pa Davroslav iz roke izbije, preden petelina napne; pa ne samo orožje iz rok, tudi dušo iz trupla mu junaški mahlej izvije. Drugi tolovaj skoči od Milijeviča nad Davroslova, ali tudi njega vkrofi viteška roka. Davroslav je nevarnost prebil, ali Milijevič komaj več živi. Trenutek ločitve se bliža. Davroslavu le še naroči, naj pozdravi hčerko v Rašitstanu, in ako se ž njo iz Turčije otmè, naj tudi sina in ženo v dragi domovini pozdravi. Potem pa izdihne svojo dušo Davroslavu v naročji. Davroslav ga še tisti večer pokoplje na Vojuzinih bregovih, pa otožen zapusti Polonine razvaline.

V.

Pri mestu Klisuri na velikem ovinku Vojuze se izteka v derečo reko bistri potok Bojana. Pol ure nad iztokom se ozki žleb, po katerem Bojana bobni, nekoliko razširi. Romantično lepa je dolina, čarobna narava, in umetnost, ki je iz arnavtskih žlebov izginila, kar jih turška oblast zatira, ta se je vendar v Bojanino dolino prikradla. Na severnem koncu doline, kjer Bojana čez sterma skalovje šumi, stoji Rašitstan, pristava mohamedana Rašita. Poslopje je krasno, stavbe je turških mošej in visoke minorete mu delé nekako veličastnost; mohamedanec bi pri prerokovi bradi prisegel, da je derviševa last. Rašit ni derviš, pa v suroslovji maniških dervišev se je izuril in derviška bojazen pred ljudmi mu serce oklepa. Zato bi rad samotaril, pa le v rajski tihoti, katero narava in umetnost kinči. Studi se mu hrumovito velikomestno življenje, tiha družinica mu je čez vse. Ni tedaj čuda, da vernivši se s svojimi Turki iz posavskih dolin, kjer je Sultanu Slovane krotil, zapusti nemirni Carigrad, pa odjadra na melanholični Vojuzin iztok. Pa domišljija njegova najde tu premalo hrane. Vojuzini bistri valovi ga vabijo med hribe; Klisurini sivi zidovi mu dopadejo, ker ga spominjajo azijske Manise, v ktorej so mu v otročjih letih pobožni derviši svete sure razlagali. V divji pa romantični dolini sred gozdov, le malo nad Klisuro, kjer peneči slap vedno šumi, sezida si Rašitstan in ustvari raj po lastnem zmislu, pa živi v domišljijah enolične samote.

Da-si ravno mu pa hrup veselih družeb ne dopada, niti čast in slava turških velikašev v Carigradu, želi vendar v Rašitstanu

vživati vseh radosti družinskega življenja. Zató ni odrekel Puahu velike cene, katero je za Dragojilo tirjal; zakaj njegov harem ni hranil take lepote. Pa zmotil se je misleč, da je mohamedanko kupil, kateri bo de perva skerb, njemu dopadati. In ko zvé, da je Dragojila Slovenka, popari ga spomin prejšnih let, ki jih je na slovanski zemlji preživel, vendar mu ne vzame nade, da jo bode omehčal; zakaj šteje se med tista izredna bitja, ktera je Alah ustvaril, da bi jim sreča vedno prijazno sijala. Dobro pozna vso ničemurnost lepega spola in ni še slišal, da bi se žensko serce zapeljivim lepotijam ustaviti moglo; obdari tedaj Dragojilo z vsemi rečmi, ktere koli mamijo oči in občutke. Prijazno in ljubeznivo jo v svoje dvorane vpelje in ženam priporoči, naj jo tolažijo, kratkočasijo, v turških šegah urijo in na prerokovo vero vnamajo. One ga ubogajo, pa vse je zastonj, Dragojila jim ostane tujka.

Tudi Rašit si sam vse prizadene; razklada jej koranove sure in popisuje sladnosti prihodnjega življenja, katerih bodejo le prerokovi ljubljenci deležni. Njegove besede so bile gorke, kedarkoli je govoril o preroku in njegovem koranu, ker rad dela čast dervišem, ki so ga tako marljivo učili; pa tem gorkeji so bili njegovi pogovori z Dragojilo, ktere nazočnost mu živo v spominu izbuja uke, karkoli jih je v Manisi slišal. Pa tudi njegovo prizadevanje nič ne zda. Sladke in zapeljive obljube imajo toliko vspeha, kakor gorki govori o verskih zakonih. Zlate gradove jej zida; ponuja jej častno življenje v najimenitnejših družbah carskega mesta — pa vse to nič ne zda. „Čudno bitje je ta ženska!“ misli si Rašit. „Nima je svet terdnjave, da bi je moja moč ne bila razrušila, pri njej pa nič ne opravim; mogočni car jih ni ustvaril in tako vterdil spon, da bi jih moje besede ne bile prederle, ako se mi je potrebno zdelo, njene stanovitosti pa še zmajal nisem. Kamorkoli sem krenil po svetu, povsod se mi je vse uklanjalo, njej pa se se čez mesec dni vklanjam, pa zastonj. Alah me je menda obsodil, da mi serce za-njo kervavi, leka pa mi ni ustvaril. Je li taka osoda vredna zmagovavca v tolikih bitvah! Ko bi me bili Druzi v kervavih bojih na Libanu končali, vžival bi zdaj v prerokovem naročji večno plačilo. V koliko krutih bitvah ob Savi bi me bila lahko dosegla morivna roka in moje rane bi se svetile v rajski lepoti, kakor demant med biseri, kakor krasna danica med zvezdami; ali zdrav sem se vernil izmed Druzov in Slovencev, da se tu na tihi pristavi z devo bojujem, v kakoršnem boju se ne služijo biserni venci, s kterimi prerok svoje bojevavce časti. Pa v kervavi boj ne pojdem več; kar mi je osoda na stare dni privoščila, tu bodem živel v mirnem Rašitstanu, ki naj bode unukom in svetu moj edini spomin. Pa česa bi si mogel voščiti, če ne Dragojiline ljubavi? Če jej nisem v enem mescu merzlega serca ogrel, gotovo ga bodem v dveh, v treh; pred ne neham!“

Tacih misli je Rašit, a Dragojila vse drugačnih. Kaj se je z Davroslavom zgodilo, ne vé, tudi ne upa, da bi ga kdaj več videla; ali vera njena in pa zvestoba, katero mu je do smerti obljubila, ta je močnejša nego vse Rašitove obljube. Značajno hodi po stezi poštenosti, katero je nastopila, kar se jej je um zvedril in Davroslava pozna in ne boji se ne Rašita ne smerti. Za tako krepkost pa se jej vredno plačilo pripravlja.

Davroslav si kupi v Klisuri bogato arnautsko obleko pa berz-nega konjiča, pa se napoti v Rašitstan. Ne skerbi ga, kako bi pred Rašita stopil, kajti izgovorov se ne manjka. Ali bode le videl Dragojilo? In ako jo bode videl, je li ne bode radost tako prevzela, da bode skrivnost izdala; in ako prav ne, je li bode moč odpeljati? Te misli mu belijo glavo. Pa upaje, da mu bode Bog tudi iz te zadrege pomogel, spodbode konja pa zdirja ob peneči Bojani. — V Rašitstan dospévši izvé, da je Rašit bolan in nekaj dni menda še ne bode mogel iz postelje. Ta novica pa mu je bolj po všeči, ko ne vem kaj. Z obilnim zlatom, ki ga je iz Poloninih hramov seboj prinesel, prikupi si strežaja, ki se v Rašitovih sobanah ravno tako nesrečnega čuti, kakor Dragojila; strežaj pa mu pomore do Dragojile. Vsi trije se o rešitvi posvetovajo in sklenejo že prvo noč bežati. Dragojila in strežaj pripravita na pristavi potrebnih reči, Davroslav pa se vesel v Klisuro verne. Ko temna noč dolino odene, prijaha ob odločeni uri do Rašitovega verta, pripeljavši seboj še dva arnautska konjiča. Dragojila ga s strežajem že čaka. Serčno jo Davroslav po toliko nesrečah objame pa jej pomore na konja. Strežaj je tudi v trenutku na svojem vrancu in za vse poti do Dalmacije vedoč jo berskne naprej, onadva pa za njim proti dragi domovini.

VI.

Selimu in Mehmedu se čudno zdi, ko iz Smirne poročilo dobita, da je Etem vse tako redno in vspešno opravil, sicer pa ni o njem ne duha ne sluha. Ker je nevihta večkrat po morji razsajala, ko je Etem na morje odrinil, bila bi turška velikaša lahko verjela, da se je ladija razkeršila, saj o njej se tudi nič drugzega ni v Carigrad zvedelo, nego da je iz smirniške luke izplula. Obžalovati bi jima tedaj bilo, da so valovi mlado nadopolno življenje požerli. Ali čudno se jima dozdeva, da je Dragojila tako na tihem z njim zginila; in zdaj jima je tudi jasno, zakaj se ni hotel Etem z bej Feretovo hčerjo zaročiti. Selim si reč misli naravno, kakor je, in jej večega pomena ne podtika; Mehmedu pa se je sinovo obnašanje kaj čudno zdelo. Obžaluje tedaj, da je na stare dni menda za zmiraj edinega sina zgubil. Ta skerb tare starega Mehmeda, ko njegova navdušena vojska Carigrad zapušča

odhajaje v boj z narodom, na ktereга turški carji zastoj vso pozornost obračajo in toliko junaške kervi žertvujejo, da bi kdaj polomescu hlapčeval.

Ob Donavi in Savi se turške trume sprimejo s Serbi in Hrovati. Njegove namere so pa tudi po slovenskih krajih znane; zato se tudi Slovenci na boj pripravljajo; in Pivka mora biti spet kervavo bojišče.

Milijevičeva gospá in njen sin Mirko sta si bila v šestih mirnih letih življenje na Slavinskem tabru spet vredila. Mati je dom oskerbovala, sin se je v Ljubljani šolal. Pa glas počí po Pivki, da Turki lomastijo na Kranjsko. Pivčanje se pripravljajo za kervavi boj. Junaki zidajo tabre in se urijo v orožji, moške glave pa se posvetujejo, kako se bodejo branili. Med boritelje se šteje tudi Milijevič.

Ko se na Pivki take priprave delajo, dospé v Slavino Davroslav z Dragojilo. Koliko veselje za mater, ki o svoji hčerki že toliko let ničesar ni slišala, da jo more srečno spet na materne persi pritisniti. Veselje le kali žalostno sporočilo o Milijevičevi smerti. Ali tudi to ne terpi dolgo.

Preden se Pivčani nadjajo, požgó Turki Tersat in Reko ter prideró na Pivko. Vas za vasjó oropajo ali požgó, dokler ne pridejo do Slavine, ki je bila jako vtaborjena, sosebno griči krog nje, na kterih se še zdaj mnoge razvaline vidijo.

Bilo je na roženkransko nedeljo. Zvonovi vabijo iz visocega zvonika farne cerkve k službi božji; proti desetim se cerkev napolni in župnik zapojó sveto mašo. Vseh misli in prošnje se zedinijo z njegovimi, vsi molijo Boga, naj milostno odverne nevarnost, ki Pivki proti. Duhovnik poje očenaš in ljudstvo mu odpoje: Temuč reši nas zlega! kar zvonovi zadoné in po vasi se razlegne poročilo, da je sovražnik že pred vasjó. Vse križem po vasi in po cerkvi; brambovci pred sovražnikovo silo bežeči pritisnejo tudi v vas in svetujejo ljudstvu, da zbežé na tabre ali pa v gozdove. Ali prepozno je zdaj na rešitev misliti, ko je sovražnik že v vasi in ni mu mogoče cerkve in hiš braniti, ker trume njegove so preštevilmne. Ravno duhoven sveto hostijo povžije in svete posode pospravlja, ko obda sovražnik cerkev od vseh strani. Poveljnik pošlje stotnika in nekaj vojakov v cerkev, kteri skozi zbežno ljudstvo prideró do mašnika ter mu zapovedó ljudstvo opomniti, naj se mirno paševim poveljem uda, gospodstvo turško prizna in časti velikega preroka.

Ker se župnik brani vdati stotnikovemu povelju, hoté ga Turki zvezati in pred pašo peljati; pa ljudstvo plane nad vojake, izterga nekterim orožje iz rok in po njih bi bilo, ko bi paša s celo armado krog cerkve ne stal. Skozi trojna vrata deró Turki v cerkev in sekajo po ljudstvu; stotnik pa prebode duhovnu z mečem serce, da se na stopinjah altarja v blagoslovljeni obleki zgrudi in

izdihne svojo dušo. Enaka doleti Milijevičevo vdovo, ki je s hčerjo blizo altarja bila; Dragojilo pa peljejo z drugo mladino vred pred pašo. Paša in jetnica njegova se zavzameta, ko se zagledata; Mehmed jo prec spozna ter natanko izprašuje, kako je iz Carigrada sem prišla in kaj je z Etemom. Dragojila mu serčno odgovarja in po pravici pové, da se je Etem pokristjanil in kristjanskim četam vversten se bojuje za svobodo slovenskega naroda.

Mehmeda take nepričakovane novice hudo zdražijo. Dragojilo ukaže zapreti, sina pa živega vjeti.

Med tem se Pivčani zberó, pritisnejo k njim tudi postonjski brambovci in mala četica rednih cesarskih vojakov. Bitva se prične na ravnem polji med Slavino in Kočami, bojujejo se hrabro, na obeh stranéh jih pade silno število, izmed naših tudi mladi Milijevič. Pa turške trume so veliko večje od naših; zato se brambovci sovražniku do Postojne umaknejo. Pri Postojni jim pride pomagat cesarska vojska.

V boju spozna Mehmed sina, ki z junaško roko maha po Turkih in tovaršem pašo kaže, zakaj tudi on bi se rad očeta živega polastil. Mehmed se bojuje sam s seboj: serd se ga prvi trenutek polasti, pa očetova ljubezen je prevelika, ukaže tedaj vojakom, naj ga varujejo ter ga živega vjemó.

Na južni strani terga hoče paša svojo srečo in moč poskusiti; čete razstavi na ravnem polji, kakor nepremakljive skale, zakaj smert zažuga vsacemu, kdor bi bežati hotel. Pogumno je naši z ostrim orožjem primejo; tu zmagavajo naši, tam Turci, vendar sovražnikova moč bolj in bolj pojemlje, in paša sam je v največi nevarnosti. Ko Davroslav to zapazi, zdere skozi bojevavce proti njemu, da bi mu življenje otel; ali v trenutku, ko paši Pivčan smertno rano zasadi, zadene tudi Davroslava Turkova sablja: oče in sin se zgrudita skoraj na tem istem mestu.

Turki pašo zgubivši zapusté bojišče in pobegnejo golih rok čez kneško sedlo in Čiče, kar jih na Pivki ni smert doletela. In posihmal ni Pivka več take turške sirovosti in grozovitosti terpela. Dragojila najde materno truplo v Slavinski cerkvi, bratovo na koškem bojišču, Davroslavovo in paševo pa pod Postojno. Perve tri pokoplje v en grob pri Slavinski cerkvi, pašo pa, ki je bil mohamedan, zvonaj. Bratova posestva, ki so njej v last prišla, poproda vaščanom, in ko zadnjo vročo solzo na grob serčno ljubljernih potoči, zapusti Pivko, ki jej je več britkosti nego veselja rodila, ter se poda v belo Ljubljano v samostan.

Razvaline, ki na Slavinskem Tabru, Gradišču in na Babi od tiste dobe v sinji zrak siva rebra molé, poterjujejo povesti, ki so ljudstvu po stoletjih še vedno v spominu. D. B.

Teta Holofernes in njen zet.

(Pravljica andaluška Cavallerova.)

Bila je v nekem kraju vdova, gerda ko noč, suha ko trava, gerbasta ko suha hruška. Zató pa je bila tako hudobna, da bi je ne bil sterpel sam Job ne. Zatorej so jej dali priimek: teta Holofernes, in da je le glavo pokazala, zbežali so otroci pred njo. — Bila je pa naša teta Holofernes snažna kakor voda in pridna ko mravlja. Zato ni imela malo sitnosti s svojo hčerko Panfilo, ki je bila nasproti tako lena in taka prijateljica pokoja, da bi je ne bil zganil sam potres. — Za tega del je pa jela naša teta prepirati se s hčerjo, kedar je Bog lučice prižigal, in ko jih je ugasoval, trajalo je še godernjanje. — „Slaba si“, vpije, „kakor holanški tobak in da te iz sobe spravim, treba je par volov. — Dela se bojiš, ko hudoba križa in okno ti je ljubše, nesramna deklina, ko merkoveci. — Zaljubljena si kakor stric Kupido; — ali šema naj bom, če te ne zmanem, da si urna ko vreteno in lahka kakor veter.“ — Panfila posluša nekoliko časa, potem se vzdigne, zazijá, se stegne, oberne materi herbet in gre na hišni prag. Teta Holofernes se kar nič ne zmeni, ter jame urno pometati in sama seboj govoriti:

„V mojih letih so delale dekleta kakor črna živina.“

Metla poje: čis, čis, čis.

„Živele so same za-sé kakor nune.“

Metla pa: čis, čis.

„Sedaj so nore“ — čis, čis.

„Lene“ — čis, čis.

„Mislijo le na ženine“ — čis, čis.

„In ti so rokonavsi“ — in metla priterjuje s svojim čis, čis.

Med tem primete v vežo, kar zagleda hčer, ko je ravno kimala nekemu fantu in kaj dobro je pomerila metlo Panfili na pleča, in čudež se je zgodil; Panfila je zbežala. Potem pobere teta Holofernes metlo in oberne se proti durim, ali komaj se prikaže njena glava, stekli so po navadi fantalini, ko bi jih bil veter odnesel.

„Zlodjeva prismoda zaljubljena!“ vpije mati, „vse kosti ti bom polomila.“

„Zakaj? menda, ker se hočem omožiti?“

„Kaj si rekla? omožiti se, šema! Dokler jaz živim, nikdar.“

„Ali se menda niste tudi vi omožili in moja babica in pred-babica?“

„Dovolj se kesam, kajti to je vzrok, da imam tebe, jezik! in zapomni si, da če sem se jaz omožila in moja mati in moja babica, nečem, da se ti omožiš, tudi ne moja vnuka in prevnuka; ali si slišala?“

V tacih sladkih pogovorih je teklo materi in hčeri življenje brez družega vspeha, kakor da je mati postajala čedalje bolj godernjava, hči pa od dne do dne bolj zaljubljena.

Necega dne je imela teta Holofernes žehto in ko lug zavre, pokliče hčerko, da jej pomaga kotel vzdigniti od ognja in zliti lug v čeber. Hči jo je slišala le na eno uho, zakaj z drugim je zaslišala znani glas, ki je pel na ulicah:

Kak rad bi bil tvoj mož!

Al mati te ne dá,

Saj starka zlodjeva

Povsod svoj nos ima.

Ker je Panfila rajša pure obirala, ko kotle prenašala, pusti, da mati kriči in kliče in gre k oknu.

V tem vidi teta Holofernes, da hčerke le ne bo, in da je zadnji čas, zagradi sama kotel in zverne ga čez perilo, ker je pa bila ženičica majhna in slaba, izlije ga in si opeče nogo. Na strašni krik tete Holofernes pridere hči.

„Zlodjeva, malopridna vražna stvar?“ vpije teta Holofernes, razkačena kakor zmaj, Barabasova ljubica, ki ti samo ženitev v čepini blodi. Da bi te vrag snubil!“

Nekaj časa pozneje pride snubač, ki je bil, kakor malo tacih: mlad, bel, belolas in lepega obnašanja je bil, in dobro napeto mošnje je imel; teta Holofernes ni imela kar nič zoper njega in ne pičice ni zinila zoper ženitev. In Panfila, toliko da ni znorela samega veselja; začno tedaj pripravljati vse priprave za svatbo, se vé, da ni manjkalo pri tem delu tetinega godernjanja. — Vse je šlo gladko, prav in brez over, kakor po železni cesti; kar na mah počí glas med vaščani, ki ni poterdil tujca, vkljub temu, da se je kazal priljudnega, zgovornega in radodarnega, da se je lizal in sladkal vsacemu ter stiskal z belimi, z zlatom okovanimi rokami črne žulave roke slehernega pastirja in delavca. Ali to jih ni nič zmešalo: njih pamet je bila tako neotesana, pa vendar tako krepka in terdna, kakor njih roke.

„Tri sto medvedov!“ pravi oče Blaž, „ali me mar ne kliče ta gerduh gospod Blaž, kakor da bom zato kaj več in bolj? Kaj se ti zdi?“

„In meni pa“, odgovori stric Matija, „meni je prinesel gosko, da jo vkup spečeva. Ali mi ni mar rekel, da sem mestjan in vendar nisem še stopil in tudi nečem stopiti iz vasi?“

Kar se tiče naše tete Holofernes, čem bolj ga je premišljevala, tem bolj ga je gledala po strani. Zdelo se jej je, da se med nedolžnimi, belkastimi lasmi in čepino vzdigujejo grički prečudne podobe, in s strahom spomni se kletve, katero je izustila nad hčerko tisti dan žalostnega spomina, ko je poskusila, kako peče vreli lug.

Slednjič napoči dan pirovanjski. Teta Holofernes si je napravila tort in opazek, prve sladke, druge grenke; napravila je veliko zmes za kosilo in velik škodljiv naklep za večerjo; pripravila je barigljico žlahtne kapljice in načert, ki ni bil kaj žlahten. — Zvečer teta Holofernes pokliče hčerko k sebi in jej pravi: „Kedar bosta vkup, dobro zapahni vse duri in okna, zamaši vse špranje, samo luknjo v ključavnici pusti mi odperto. — Vzemi potlej vejico blagoslovljene oljke in dotekni se ž njo moža, kedar ti ukažem; to je navada pri vsaki možitvi in pomenja, da v hiši žena gospoduje.

Panfila pervikrat uboga mater in stori vse, kar je ukazala prekanjena starka.

Komaj ugleda ženin vejico blagoslovljene oljke v roci svoje žene, jame bežati. — Ali ko zapazi, da so duri in okna zaperte, špranje zamašene in da ni družega izhoda kakor ključavničina luknja, smukne skozi njo kakor skozi kake dvoriščna vrata, kajti, kakor je sumila teta Holofernes, ta prelepi, belolasi in zgovorni gospodič ni bil nič manj nič več kakor vrag sam, ki se je polastil pravice, ki mu jo je dala kletev tete Holofernes in tudi hotel pokusiti sladkosti zakonske ter si ženo vzeti in sebi nakloniti, česar se marsikteri zakonski iznebiti želi.

Ali akoravno ta gospod, kakor pravijo, veliko vé, naletel je taščo, ki je še več vedela (in teta Holofernes ni edina te baže). — Komaj torej naš gospodek priletí v ključavniško luknjo in se že zasmee, da jo je kakor po navadi dobro zadel, tiči v steklenici, ki mu jo je zvita starka pritisnila na luknjo v ključavnici in komaj je bil notri, zamaši starka posodo prav terdo. Zet začne zdaj milo, ponižno prositi, kretati in lizati se na vse načine, da ga izpusti. Pred oči jej postavlja, da s tako samolastnostjo žali človeške pravice, s takim trinoštvom konštitucijo. Pa tete Holofernes ni mogel hudič vlesičiti, ne njegoví govori zmešati in njegove čenče prestrašiti. Ali to še ni bilo vse: teta naša zadene steklenico in kar je bilo v njej, napoti se v hrib, leze in leze krepko in prisopiha na njegov visoki, pusti in samotni verh, kjer postavi steklenico, pa odide s pestjo žugaje mu k slovesu.

Tu je ostal ljubeznjivi gospod deset let. — To so bila leta, ljubi čitatelji! svet je bil kakor maslo. Sleherni je skerbel le za svoje reči, v tuje se ni vtikal. Nihče ni želel niti zelnika, niti žene, ne družega tujega blaga; krasti je bila beseda brez pomena; smodnika so potrebovali le v fužinah; razun kratkočasnih norcev

ni bilo družih na svetu; ječe so bile prazne; kratkoma v teh desetih letih zatega veka se ni pripetilo nič žalostnega razun — — jezični dóhtarji so pomirali lakote in molčanja. Pa joj! Ta presrečna doba je končala; vse na svetu ima konec, samo govori nekterih zgovornih očetov naše domovine nimajo konca. Konec zavidljive desetice se je tako-le zgodil: Nek vojak, po imenu Brion, dobil je za nekaj dni odpust, da je šel domú. Doma je pa bil tam, kjer se je vse to godilo, kar smo omenili. Mož koraka po poti, ki je peljala okrog tistega visocega hriba, verh kterega je tičal zet tete Holofernes ter preklinjal vse tašče sedanje, pretekle in prihodnje in obetal, da bode vničil ta kačji zarod, kedar dobi zopet svojo moč; k temu najbolj kaže, da odpravi zakon: tako mu je minul čas med sestavljanjem in ponavljanjem zabavljic zoper iznajdbo luga.

Ko pride naš junak do podnožja, neče kreniti na stran, kakor je pot peljala, ampak naravnost jo vreže gori, zagotavlja je mezarje, ki so šli ž njim, če se mu ne ogne gora, gre čez njen verh, če prav je tako visok, da si glavo ulomi na oboku nebeškem.

Naš korenjak dospé na verh in se začudi, ko zagleda steklenico, ki je čepela na hribu, kakor bradavice na nosu. — Vzdigne jo, ogleduje od vseh strani, zapazivši pa hudiča, ki se je vsled mnogoletnega zapora in posta in iz žalosti na solncu tako skerčil in posušil, ko suha češplja, zavpije stermeč: „Kakošna pošast, kaj je ta spaka, ta prikazen?“

„Pošten in zaslužen hudič sem“, odgovori ponižno in priljudno naš jetnik, „malopridna tašča, izdajavka (da mi pride v moje kremplje) ima me tukaj zapertega že deset let; odreši me, mogočni vojak in storil ti bodem, kar le hočeš.“

„Slovo od vojaščine zahtevam“, odgovori Brion brez pomisleka.

„Dobil ga boš; pa odmaši, odmaši hitro, zakaj strašno in nenavadno je, da v časih prekucij tiči v tem kotu prvi puntar svetá.“

Brion izleče nekoliko zamašek iz steklenice in tak smrad puhne iz nje, da mu je šinil pod nos. Junak kihne in urno zopet porine zamašek nazaj ter tako grozno vdari po njem, da se zamašek še niže pogrèzne in jetnika stisne, da jezno zaveče.

„Kaj delaš, ubogi pozemeljski červ? hujši in malopridniši si ko tašča“, vpije.

„Zato“, odverne Brion, „ker hočem še en pogoj v najino pogodbo; mislim, da smem terjati za to, kar ti storim.“

„Kteri je ta pogoj, sitni človek?“ praša vrag.

„Za tvoje osvobojenje tirjam štiri terdnjake na dan, dokler živim. — Pomisli, kje ti je ljubše, zunaj ali znotraj.“

„Satan, Lucifer, Belcebub naj te vzame“, kriči hudič, „ti malopridnež, ti skopuh! Saj nimam evenka“.

„Oj!“ odgovori naš korenjak, „pojdi, pojdi, to ni odgovor za tacega gospoda, kakor si ti! boter, to je odgovor za hlapca. To ti po toliko sitnost naklonilo, kakor lanski sneg.“

„Ker mi že ne^hverjameš“, odgovori zet tete Holofernes „izpusti me in pomagal ti bodem, kakor veliko družim, da jih dobiš: to morem storiti za-te. Odreši me, zarotim te pri celem peklu, odreši me.“

„Le počasi“, govori vojščak, „saj naju nihče ne podi, tudi nihče se ne roti, ker nisi na svetu. Vedi, da te bom za rep deržal, dokler ne storiš, kar si obljubil, sicer ne bo nič.“

„Ali mi mar ne verjameš, nesramnež?“ vpije hudič.

„Ne verjamem ti ne“, pravi Brión.

„Kar zahtevaš, to je zoper mojo čast“, odreže se jetnik z vso ošabnostjo, ki jo more pokazati suha česplja.

„Tedaj grem“, pravi Brión.

„Le“, odgovori vrag, „da ni rekel: z Bogom.“

Ko pa vidi, da Brión res odrine, začne divje skakati po steklenici in strašno klicati vojaka.

„Nazaj, nazaj, ljubi prijatelj“, vpije, za-se pa reče: da bi te medvedi raztergali, nesrečna hudoba! „pridi, pridi, blažena stvar, odreši me in derži me za rep ali za nos, slavni vojščak“, na tihem pa godernja: to te bom splečal, zlodjev berič: in če te ne morem narediti teti Holofernes za zeta, naj sem šema, če ne napravim, da se bosta vkup pekla na eni germadi.“

Ko naš korenjak tako prositi sliši, oberne se in odmaši steklenico. Zet tete Holofernes skoči iz posode ko pišče iz jajčje lupine, naj prvo je pokazal glavo, potem polagoma cel život in na zadnje rep, ktereга se je Brión koj polastil, ker ga je repati gospodič že hotel med noge stisniti. Ko se je bil nas ženin, ker je bil precej terd, nekoliko izzijal in enekrat dobro noge in roke iztegnil, odrineta proti dvoru kraljevemu; vrag je naprej skakljal ko žaba, za njimi pa je korakal naš junak, hudičev rep v rokah.

Ko prideta na dvor, pravi vrag svojemu rešniku: „Sedaj se zaženem v kraljičino, ktero kralj, njen oče, grozno ljubi, in jej bodem prizadeval take bolečine, da jih nobeden zdravnik ne more ozdraviti; potem pa stopi pred kralja in reci, da jo ozdraviš, če ti obljubi po štiri terdnjake na dan, in pobotana bova; na hip jej bođe odleglo in plačan si.“

Vse se je zgodilo, kakor je osnoval in previdil zlod, samo na nekaj ni mislil. Ko namreč hoče oditi, prime ga Brión za rep in pravi: „Če dobro pomislim, gospod, štiri terdnjaki so vendar le malenkost in nevredni vas, mene in dobrega dela, ki sem ga vam storil. Glejte, da se skažete bolj velikodušnega. To vam bo čast delalo po svetu, kjer — brez zamere — ne vživata posebnega čislanja.“

„Da te ne morem odnesti!“ pravi sam za-se peklenšček, ali tako slab sem in skerčen, da komaj sam sebe nosim. Treba je tedaj poterpjenja, ljudje imenujejo ga čednost! Oj! že vem, zakaj jih toliko prihaja v mojo oblast; zato ker je še niso skusili poprej. Naj bo tedaj, naj bo, peklena reč, z vislice tako prideš v kotel, kjer se bo pri želiti vse našlo. Hajdi v Napoli, kajti treba je, da nekaj odjenjam zavoljo osvobodnega repa svojega, kterege se ne morem iznebiti, ker mi ni mogoče. Pojdiva in poskusiva še enkrat kakor poprej, da se nasiti tvoja lakomnost.“

Vse je šlo po volji. Kraljičina napolitanska se je metala v groznih bolečinah po postelji. Kralj je bil strašno žalosten.

Brión se mu ponudi prederzno, kajti v svesti si je bil, da mu hudič pomaga. Kralj ga vzeme, pa s tem pogojem, če se kraljičina v treh dneh ne ozdravi, kakor tako ošabno zaterjuje, bodo obesili ošabnega zdravnika. Brión, svest si zmage, se temu nič ni ustavljal.

Po nesreči je pa to pogodbo slišal naš peklenšček in veselja poskoči, da se mu je sama tako lepa priložnost ponudila k maščevanju.

Ta skok pa je prizadel kraljičini take bolečine, da je vpila, naj preč spravijo zdravnika.

Drugi dan se je godilo ravno tako. Brión spozná, da je to hudič skuhal in da nalašč tako dela, češ, da pride na vislice. Ali Brión je imel glavo na pravem koncu.

Tretji dan, ko pride zdravnik, stale so že vislice ravno palači nasproti.

Ko stopi h kraljičini, pomnože se bolečine in glasno jame kraljičina kričati, naj odpravijo tega goljufa.

„Še ni vse zgubljeno!“ pravi počasno Brión. „Dovolite, vaše veličanstvo, nekoliko počakati. Potem odide in zapové v imenu kraljičinem, naj zazvoné vsi zvonovi po mestu.“

Ko pride Brión nazaj, vpraša hudič, ki nikakor ne more terpeti zvonjenja in je verh tega tudi radoveden, našega junaka, komu da zvonijo?“

„Zvonijo“, odgovori vojščak, „zato, ker pride tvoja tašča, ktero sem semkaj poklical.“

Komaj zasliši hudič, da pride njegova tašča, zbeži tako naglo, da bi ga ne bil došel sam solnčni žarek ne. Ponosno kakor petelin pa si mane naš junak roke in smeha ni bilo konca.

Janez Parapat.

Jezikoslovne čertice.

(Spisal Dav. Terstenjak.)

I. O grozdu „tarant“ imenovanem.

Indoevropski narodi so častili boga groma, burje in deževja, ker zemljo rodoviti in rahlja, tudi kot obderževavca življenja in pospeševca rasti, in so mu prilastovali vpliv na zelišča. Zató se indijski Zen — Indra veli: „satrâdâvan“, sadodavec, Fruchtgeber, „durah jvasija“, gospodar ovs, ječmena itd.; in dosti zelišč in cvetlic se po njem ali njegovem orožji imenuje, postavim: Indranika, vitex negunda, Vadžravalli, heliotropium — po vadžri — kiji, sekiri Indrovi. (Glej Rigveda 4. Rosex 7. 6, 53, 2. 104, 7.)

Tudi germanski Thunnar, Donner, Thôr, je bil bog sadja in žita, cvetlic in zelišč, in po njem se imenujejo rastline: Donnerrebe, Donnerbart, Thôrhat, aconitum lycoctum, Thôrhialm, osmunda crispa itd.

Pri Slovanih je imel gromski bog več imen, kakor: Perun, in po njem se imenuje: iris germanica, Schwertlilie pri Srbih in Slovencih: perunika, pezanjika, cyperus. Nemška zel „Donnerbart“ veli se pri Slovencih tudi tresk, kar spet opominja, da je postalo poznamovanje po bogu groma in treska. V Dubrovniku se ta zel veli: bogiša, kar spet na najvišega boga Slovanov — Peruna opominja.

Drugo ime boga groma in bliska je bilo Oman, Homan, Homul, zató se veli vuhnjak, tresk, srbski: čuvarkuča*), nemšk.: Hauswurz, tudi homuljica, oman, pa Alant, inula, helenium, primeri serbsko: omara, tempestat fervida, Schwüle.

Veel pa se je pri Slovanih bog groma in bliska tudi Taro, Taran, Tarant, od tarem, poltern, schlagen. Stari so ga imenovali: Taranis, Nemci: Thôr, Kelti pa: Taranuc.

Da je bil pod tem imenom tudi znan pri Slovanih, ne pričuje samo poznamovanje: taranbalta — taranbalta sekira, Donneraxt, taranvol, Donnerochs, terentec, keber po nemškem: Donnerochs, Hirschkäfer imenovan, temuč tudi ime tersa in grozda: tarant pri Čehih in ogerskih Slovanih, (glej Dietl Taschenbuch

*) Znana je narodna povest slovanska, da v streho, na kateri homuljica raste, ne udari, zato ime: čuvarkuča, Haushüther.

der cultivirtesten Rebsorten str. 58. 72. 151). Torej tarant = Donnertraube *). Nemci ta grozd imenujejo: Riesentraube in Trollinger, kar eno pomenja, ker znamenuje tröll v staroškandinavščini: orjaš, od oriti, resonare, corruere, po obliki kakor: merjaš, Messer, od meriti; torej orjaš prvotno pomenja der Wiederhaller = Donnerriese.

II. Namur.

Znana je slovenska Švajca: Solčava — Sulzbach. Ime ima po Solatini, nemšk. Sulz, ktera se uahaja v tej dolini. Stanovniki, kakor bližnji Gorogranci, to je prebivavci gornjegraških (Oberburger) planin, imajo dosti planinskih pašnikov. Kolibe, v katerih pastirji prebivajo, velé se: stani, kature (Sennerhütten) katuni; primeri starobolgarsko: katun, castra, locus mulgendis aestate ovibus, dolensko: kat itd.

Že na slovenskorimskih kamnih, najdenih na Pohorji, bereš večkrat ime: Caturei filius; tako je tudi dandanešnji še dosti rodbin: Kature, Katunec itd.

Posestnike planinskih pašnikov pa tudi imenujejo namure, in spet najdeš v teh okolicah dosti lastnih imen: Namur, Namoš, Nameš, Names.

Kaj pomenjajo te imena? Učeni jeziko- in basnoslovec Dr. Sonne je koreniko nam izverstno razložil, in jo po vseh njenih pomenih razpeljal.

1. nam a) intransitiv: herabkommen, sich niederlassen, besitzergreifen, heimkehren, v sansk. = geršk. νέμω, νέμομαι, lat. nemus — dalje νμός, — primeri litevsk. namas, hram, der Ort, wo man sich niederlässt.

b) nam, herabkommen, zukommen, sich gebühren, sansk. namati, namas, honor, geršk. νόμο, νόμοσι, lat. numerus.

c) nam, herabkommen, sich herabneigen, sich beugen, staroslov. po izmeni glasnikov *n* v *m* manôti — sich herabneigen.

2. nam, causativ. a) herabkommen lassen, (Vieh) treiben, νέμω, torej slov. namur, namoš, names, der das Vieh herabkommen lässt, herabtreibt.

*) Gotovo še mnogo rastlin ima ime po božanstvih, katerim so bile posvečene, ali niso nam znane; jaz še poznam: Divica, Königskerze, po Divici, slovanski Palladi — Atheni.

b) nam, zukommen lassen, ertheilen, sansk. namati, geršk. νέμω; — v reflexivnem pomenu: hinnehen, νέμομαι, goth. niman — nehmen, slov. nemati — s-nemati.

V slovenščini torej imamo nam v intransitivnem pomenu, v litevščini, namas, hram, slov. menina za nemina, Alpenweide = lat. nemus, in geršk. νομη, zato: νομας — άδος, Weidenplätze suchendes Hirtenvolk; dalje: manôti za namôti, sich herabneigen, nameti die Winke, v causativnem pa: namur, namoš, names, gonjač živine na name, neme, nemine — menine. Največa planina, kamor Gorogranci gonijo živino na pašo, veli se: menina = nemina.

Ako premislimo, da je starih norenskih Slovencev največe blago bila živina, da so se, ker so doline — nore bile močvirne, najrajši po planinskih oberhah naseljevali, kateri se na Štajerskem velijo: kobli, bavarsko: kofel, potem bomo zapopadli, kako mile so njim bile namine, in zakaj toliko imen Nama, Namania, Cobalo na slovenskorimskih kamnih najdemo. Rodbine: Kobal, Kobau, so še sedaj žive na Štajerskem in Kranjskem. Namō — Kobalo so še staroslovenske polne oblike; še v listinah 12. stoletja bereš slov. imena: Ropato Legato, današni: Ropat in Legat, znamenje, da je τ=0. Iz korenike nam je ime staro-germanskih pri Tacitu omenjenih: nimidae = nemorum deae, dalje tudi: Nemetes rod germanski, in pomenja Weideplätzebewohner.

III. Suffix ez — ež.

Suffix ez ež, postavim v besedah: knez, lemez, gavez, palež ni tuj, ampak domač, in se vjema z litevsk. ingas, let. égs, in tudi v pervoethični dobi slovanščine se je glasil engis, égis — engs — égs; pozneje: egъ, primeri: КНАГЬ in КНАЗЬ, dalje žensko: kneginja *), ktera beseda ni kje iz: cuning izposojena, temuč obče blago indoevropščine. Ali se prirastek ig ni tako stvaril, da se je g in k omeščal? primeri: pijanega in pijanec, cepiga in cepika, primeri novobolg. (Miladinović str. 349): presnedzi iz poresneg, slov. presnec, dalje: hvaležen, hvaležnost, kar se ima na: hvalegen, hvalegnost nazaj peljati.

*) Litevščina in letščina še imate: Kuningas, Kungs, slovanščina je korenni samoglasnik izpahnila in in v **A** = en novoslov. é spremenila, prirastek gas — gs pa je postal gъ = zi.

Tako bi se lastno ime na slovenskorimskem kamnu v genitivu: Volturgis, torej v nominativu: Volturegs (po sklanji, kakor: rex — regis, grex — gregis pravilniše: regs — gregs) dan-današnji glasilo: Volturež.

IV. Tabor.

Tabor se vjema s starorusko: tavar, stan, litevski: tavora, Zelt, Laube, Bude, Verkaufslade, Waare po Nesselmanu, polski: tovar, slov. tovor že v pomenu: Saum, Last, Waare. Tabor je iz tavor po izmenjavi glasnikov *v* z *b*; primeri: javor in jabor staroslov. ogavje, Abscheu, slov. gabiti, iva in iba itd.

Beseda tovor torej ni madžarska, kakor je slavni Šafařík mislil (Alterth. II. 167.), temuč litevskoslovanska, ker Litevci niso nikdar z Madžari prišli v dotiko in tudi nimajo nobene madžarske besede v svojem jeziku. Iz tavar je: Tavarnik „Tavernicus“, magnas thesauro præfectus. Gotovo je tudi iz: tavar, tovor, slov. tovaroš, tovariš, tovarš, Zeltgenosse, contubernalis.

V. Zila.

Ime reke Zile bi jaz primeril sansk. džala, voda, lat. gelu, zmerznjena voda, irski: gil, voda, nemški: geilen, begeilen = bewässern. Cesta iz Ogleja v Virun je deržala čez Predil. Na tej cesti je bila tudi postaja: „ad Silanos“, ktero devajo vsi koroški zgodovinoslovci v zilsko dolino. Da bi stari Zilani, kateri so gotovo po Zili dobili ime, bili Kelti in, ker v keltščini najdemo obliko gil, tedaj bi se gotovo zvali: Gilani ne pa: Zilani. Zilane imam jaz za ostanek norenskih Slovencev. Njihova nošnja je enaka nošnji v: bernskem „Oberlandu“. Znano je, da stanujejo v vališkem kantonu še dan današnji Slovenci; verh tega stermi na razgranji kantonov: Uri, Bern in Unterwald stermi lednik imenovan: Wendengletscher, pod njim dolina: Wendenthal, in v starih letopisih teh krajev, kakor lahko bereš v Koppovih: Vindiciae, imenujejo se: Vindi, „homines, qui vocantur: Vinde!“ —

V posebnem obširnišem sestavku bodem dokazal, da so ti Vindi iz Norika že pred Kristom tje prišli.

Časoslovje latinskega jezika.

(Spisal P. Ladislav.)

Časi v odvisnem stavku.

(Konec.)

III. V glavnem stavku perfektum absolutum.

1. Če je v glavnem stavku perf. abs. in odvisni stavek izražuje djanje, ki se godi sedaj, ali pa ki sega v sedajnost, to je v dobi dotične osebe, ločiti je to, je-li glagol v indikativu ali konjunktivu. Ako je indikativ, mora nastopiti praesens; ako pa je konjunktiv, je tudi praesens, kedar je djanje zgolj sedanje, tako da je povdarek na sedanjosti, sicer pa sme nastopiti imperf.; toda to je redkokrat. Izgledje: *Nunc vero ea pars tibi reipublicae commissa est, in qua aut nullam aut perexiguam partem fortuna tenet — sedaj ti je izročena tisti del državljanstva, kjer sreča nima ali celo nič ali prav malo vpliva.* (Cic. Quint. fr. I. 1.) *Sed tamen, ut videtis, senectus me non plane enervavit — kakor vidite, starost me ni čisto oslabila.* (Cic. sen. 10.) *Ego meis rebus gestis hoc sum assecutus, ut bonum nomen existimer — to sem dosegel, da slavno ime imam.* (Cic. Tam. V. 6.) *Dobro ime ima še zmiraj, in praes. kaže nadaljevanje djanja.* *Verres Siciliam per triennium ita vastavit, et vexavit et perdidit, ut ea restitui in antiquam statum nullo modo possit — Verr je Sicilijo v treh letih tako oplenil, terpinčil in vničil, da se nikakor ne more vzdigniti v prejšni stan.* (Cic. Vrr. 4. 12.) *Nasledki Verezovega ropanja še terpé.* — *Malo drugače je, kakor so: Tantum poenarum diis dedimus, ut terrarum orbi exemplo essemus — tako nas bogovi kaznujejo, da smo celemu svetu izgled.* (Liv. V. 31.) *Hanc perfectam philosophiam semper judicavi, quae de maximis quaestionibus copiose posset ornateque dicere — tisto madrovanje sem zmiraj imel za popolno, ktero se more o najvažnejših rečéh obširno in mično razgovarjati.* (Cic. Tux. I. 4.) *Di dederunt, ut omnia in nos possis — bogovi so privolili, da vse zamoreš zoper nas.* (Liv. 30. 12.) Če ravno je pri takih stavkih perf. pravi perf. abs., ker nasledki še terpijo, vendar si misli Latinec reč doveršeno v preteklosti, in vzame perf. za perf. hist. ter dene glagol odvis. stavka v imperf.; zlasti Ciceron ima to navado.

2. Ako izražuje odvisni stavek djanje, ki se je godilo v preteklosti, nastopi na perf. abs. v glavnem stavku v odvisnem stavku tudi perfectum, naj si je indikativ ali konjunktiv, postavim:

Nemo his annis viginti reipublicae fuit hostis, qui non bellum mihi quoque indixerit — ni bilo sovražnika v teh 30 letih, ki ne bi bil tudi meni vojske napovedal. (Cic. Phil. II. 1.) *Ratio ab accusatore reddita non est, quam ob causam patrem filius occiderit* — tožnik ni povedal vzroka, zakaj je sin usmertil očeta. (Oic. R. Am. 22.) *Nunc, quoniam, quibus rebus adductus ad causam accesserim, demonstravi, dicendum necessario est de contentione nostra* — ker sem povedal, zakaj sem se pravde podstopil, povedati moram o razporu. (Cic. div. 3.) *Nemo umquam me tenuissima suspicione perstrinxit, quem non perverterim ac profregerim.* (Cic. Tull. 16.)

3. Ako izražuje odvisni stavek djanje, ki je v oziru na glavni stavek prihodnje, ki se ima še zgoditi, stopi glagol v futur, kedar je indikativ; kedar pa ima biti konjunktiv, dene se v praes. konj. ako je reč očitvidno prihodnja, da se ni bati dvoumnosti; ako pa bi se znal praesens vzeti za pravi praes., da bi dvoumno bilo, fut. periph. (-urus sim.) Izgledje: *Et Galli evertere potuerunt* (je poderto) *Romam, quam restituere non potuisse videbuntur.* (Liv. V. 53.) *Quid obsessam ex hostium manibus eripuimus, si arx quoque et Capitolium deseretur* — zakaj smo mesto oteli, če bomo terdnjavo in Kapitol popustili? (Liv. V. 51.) — Drugače je pri konjunktivu, postavim: *Cognovi* (scio), *quid acturus sis.* Ko bi bilo *quid agas*, veljal bi praesens za pravi praes., in ne bi se vedelo, da je reč prihodnja. Tako tudi: *Cognovi, quomodo futurum sit, ut lauderis.*) Praesens bi pomenil, da te sedaj hvalijo.

IV. V glavnem stavku futurum ali imperativ, ki ima s futuro enako veljavo, v oziru časov.

Če je glagol glavnega stavka v futuro, mogoča sta dva slučaja za glagol odvis. stavka, ravna se namreč ali po osebi govoreči ali po glagolu glav. stavka.

1. Z ozirom na dotično osebo nastopi v odvis. stavku praesens ali pa perfekt., kakor namreč naznanja stavek sedanje ali preteklo djanje v oziru osebe, post.: *Dedite interea dedite nos profanos, quod salva religione potestis* — izročite nas izobčene sovražniku, ker smete brez zakonolomstva. (Liv. IX. 9.) *Quare si iniquus es in me iudex, condemnabo eodem ego te crimene* — ako si mi krivičen sodnik, obsodil te bom ravno tiste pregrehe. (Cic. Fam. II. 1.) Za perfekt vzemimo te izgledje: *Quae sententia testis erit, mihi ne an legionibus vestris pepercerim, cum me seu turpi seu necessaria spon-sione obstrinxi* — ta razsoja bo priča, sem li varoval samega sebe ali vaših vojakov, ko sem se zavezal s sramotno obljubo. (Liv. IX. 8.) *Exsolvamur religione populum, si qua obstrinximus* — naj oprostimo (bomo oprostili) ljudstvo zaveze, ako smo ga zavezali. (ibid.) — V teh in enakih stavkih stopi glavno djanje v futuro v razmere

z dotično osebo in te razmere so izražene v odvisnem stavku ali s praes. ali pa s perf. bodi si, da oseba vpliv na glavno djanje sedaj ima, bodi si da ga je že pred vzročila.

2. Če je oboje djanje prihodnje, tako da stopita v razmere med seboj samo glagola obéh stavkov, treba je ločiti med indikativom in konjunktivom. a) Kedar ima biti indikativ, stopi glag. odvisnega stavka v futur, ako je djanje ravnočasno z glavnim glagolom; ako pa se bo zgodilo djanje odvisn. stavka, predno nastopi glavni glag., biti mora fut. exakt.; b) kedar ima biti konjunktiv, nastopo mesti futura praes. konj. ako je dovolj in ni dvoumja, da bi se utegnil praes. vzeti za pravi praesens; ako pa bi utegnila reč biti dvoumljiva, mora nastopiti fut. periphr. (-urus simp.)

Poglejmo na izgledih: ad a) *Nam dum hominum genus erit, qui accuset eos non deerit, — kakor dolgo bo človeški rod, ne bo brez tožnikov. (Cic. Rose, Am. 32.) Simul et quid novi erit, scribam ad te — kedar bo kaj novega, pisal ti bom. (Cic. Att. II. 20.) Quae sanari poterunt, quacunq̄ue ratione sanabo; quae resecanda erunt, non patiar ad perniciem civitatis manere — kar se bo dalo ozdraviti, ozdravil bom po vsakem načinu; kar se bo moralo odrezati, ne bom pustil k škodi države. (Cic. Cat. II. 5.) — De Cartagine non ante vereri desinam, quam eam esse excisam cognovero — o Kartagi ne bom jenjal bati se, predno zvem, da je razrušena. (Cic. Sen. 6.) De quibus dicere adgrediar, si pauca prius de iudicio meo dixero — o tem bom govoril, ko bom malo o svojem mnenji povedal. (Cic. Off. II. 1.) Si es in via, cum eris me assecutus, coram agemus, quae erunt agenda. (Cic. Att. III. 5.) — ad b) Erit regula, ad quam dirigantur orationes eorum, qui attice volent dicere — to naj bo pravilo onim, ki hočejo govoriti po atiški. (Cic. de opt. g. Or. 7.) Videte jam porro cetera, ut intelligatis fingi maleficium nullum posse, quo iste non se contaminaverit — glejte še dalje, da boste razvidili, da je ni hudobije, ki ne bi se bil ž njo omazal. (Cic. Rosc. Am. 40.) — Et quisquam dubitavit, quid virtute perfecturus sit, qui tantum auctoritate perfecit — bode li morda kdo dvomil, kaj bo storil s krepostjo on, ki je toliko storil z veljavnostjo? (Cic. imp. Pomp. 15.) Belli eventus qualis futuris sit, ne vos quidem dubitabitis. (Caes. b. e. II. 32.)*

3. Kedar bi moral nastopiti fut. exakt. konjunktiv. nastopi na futur v glavnem stavku perf. konj. v odvisnem, post.: *Catilina ait, si id fecerint, postea se in regno, illos in libertate aetatem esse acturos (Sull. Cat.), v neodvisnem stavku bi bilo: si feceritis, vivemus. Roscius facile egestatem suam se laturum putat, si hac indigna suspicione liberatus sit. (Cic. Rosc. Am. 44.), neodvisno: facile feram si liberatus ero. — Taki stavki so vselej*

odvisni od drugega stavka, in to pravilo, da nastopi perfekt mesto fut. exakt., velja takrat, kedar sta stavka zavisna od drugega, v katerem je praes. fut. ali perfekt. Kedar pa sta zavisna od tacega, kjer je historični čas (imperf. perf. aor.), ondi mora nastopiti plusquamperf. conj. mesto fut. exact. conj., post.: *Ariovistus respondit, si Caesar discessisset et liberam Galliae possessionem sibi tradidisset, magno se illum praemio remuneraturum esse.* (Caes. b. g. I. 44.), neodvisno: *remunerabo, si discesseris, etc.* *Promisi me, quum librum perlegissem, sententiam meam dicturum esse. Dicebam, simulac timere desisses, similem te futurum tui.* (Cic. Phil. II. 35.), to je, simulac desideris, similis eris.

Nota. Ako ima biti imperativ v odvisnem stavku, nastopi mesti njega konjunktiv, in sicer conj. praes., kedar je v glav. stavku praesens; kedar pa je v glav. stavku praeteritum, nastopi imperf. conj. Prinikavni imper. (jussivus) ima včas pri sebi ut, včas je brez njega, to je jedno: zanikavni (prohibitivus) mora imeti vselej pri sebi ne, post.: *Edicimus itaque, omnes, qui in verba jurastis, crastina ad lacum Regillum adsitis (brez ut).* Liv. III. 20. *In senatu plerique sententiam sequuntur, ut ante certam diem Caesar exercitum dimittat.* Caes. b. c. I. 2. *Ad Bochum nuntios misit, quam primum in Numidiam copias adduceret (brez ut).* Sall. Jug. 07. *Institerunt tribuni patribus, ut P. Valerii fidem exsolverent.* Liv. III. 19. *Ne exspectint, dum veniant ab Roma legati* Liv. III. 18. (opominja Manili.)

O divjem možu.

Če je po zimi velik sneg padel, ter pota in steze zamedel, vselej so nam mati veleli: „Idite, idite in naredite mi gaz do studenca, boste pa smojek dobili!“ Ni nam bilo treba dvakrat reči. Zatlačil sem si hlače za štebale in na glavo djal staro, že vso oguljeno kučmo, ki so jo že več let molji pod streho gulili, potem pa hajdi na delo. Brat je vzel lopato, sestra metlo, jaz pa, najmanjši, vzel sem največi lopar, s katerim so mati navadno o veliki noči kolače v peč devali. Se vé da ž njim nisem veliko opravil, ker sem ga komaj vzdigoval, in pri vsem svojem trudu sem komaj za slamniki snega s poti spravil.

Ko sem se pa naveličal, vergel sem lopar v sneg, naredil velik kup kep ter jel sestro in brata kepati. Zeló sem bil vesel, ako sem ktero dobro bratu na pleča ali glavo priložil in se jima široko smejal, če sta mi žugala, da me bosta v sneg potlačila, misleč:

„Vidva bi me že potlačila, ko bi me dobila.“ Pa dolgo jima nisem smel nagajati, ker so me koj teta, stara Špelka, vidili, če sem le kako kepo zagnal. Berž so na okno poterkali in me zaklicali: „Jože, ti gerdun ti, kaj pa zopet počinjaš? Da mi greš koj v hišo, le premrazi se, potlej boš pa kašljal.“

Počasi sem djal lopar na ramo, ter ga nesel zopet v kubinjo, da bi ondaj počakal prihodnje velike noči in zopet kolače v peč nosil. Pred pragom sem še vselej četert ure čevlje brisal in staro kosmatinko sterkaval; bal sem se namreč v hišo, ker sem vedel, da bova s teta mólila najmanj dva roženkranca in litanije vseh svetnikov. Ko sem vsako najmanjšo betvico snega s sebe stresel in staro kučmo dobro ob vežne duri očofal, zlezal sem počasi v hišo.

Teta so sedeli pri peči na čelešniku in so imeli že pripravljen velik paternošter, kterega jagode so vsak večer rožljale, kakor bi orehe pretresal. Čelešnik jim je bil najljubši kraj, le malokdaj so ga po zimi zapustili, bil je pa tudi oglajen, čeravno kamenit, kakor bi ga bili že štirje kamnoseki likali.

Komaj sem duri zapahnil, že so se jeli nad menoj hudovati: „Ti kajón ti! le poglej, kakošen si — ves moker, kakor miš; le berž se sezuj, potem bova molila!“ Vso starino pod klopjó sem premetel zajca iskaje, po vseh kotih sem ga iskal, kjer sem vedel, da ga ni, kakor Ribničan svojega novaka. Le ko so teta s paternoštrom zarožljali ter me opominjali, da je čas molit, privlekel sem ga počasi izmed kake stare šare, kamor sem ga bil nalašč skrtil. Čevlje sezuvši sem je postavil pod klop, prustah in kučmo pa sem obesel na drog pri peči. Ko sem vse svoje reči v red spravil, pomaknil sem jo za peč na vrečo, v kateri se je navadno proso sušilo.

„No, če boš lepo molil“, rekó teta, „potlej ti bom pa povedala nekaj o hudi mucu in divjem možu?“ Obljubim jim, da bom, in začela sva pri „Kirje lajson“. Ko sva dokončala litanije, roženkranec in še nektere druge molitve, ki so jih teta mnogo znali, tekel sem k materi v kuhinjo prašat, če je že krompir kuhan; naložili so mi ga polno torilo in zraven še kakošino oblico. *)

„Kje pa ste se toliko molitev naučili?“ poprašam teto, ko se zopet za peč vležem na proso. „Kje neki? gospod so me naučili. Ko sem še majhina bila, tega je že blizo devetdeset let, tedaj so nas še po latinsko moliti učili. Vsako nedeljo so nam na prižnici „óce naš“ in „češčena si Marija“ po latinsko molili, popoldan pri keršanskem nauku pa so izpraševali.

„Kako ste pa molili?“ poprašam dalje teto.

„Skoraj vse sem že pozabila. Takole blizo: „Ave Marija, gratia plena, dominus tecum — dalje pa ne znam.“

*) Oblica = kuhana repa.

„Sedaj pa povejte od hude muce, ki ste popred obljubili!“ zaprosim teto.

„Od hude muce? čakaj no, bom pa povedala: „Dolinar gori-le v Dolinah je imel divjega moža, ki mu je hodil pravit, kedaj naj seje ali žanje. Kedar je bila dobra ura za setev, prišel je in zaklical: „Dolinar sej!“ Dolinar je šel sejat, pa je tudi toliko pridelal, da ni vedel, kam s pridelki. Kedar so drugi ljudje najbolj sejali, prišel je divji mož, rekoč: „Dolinar, danes pa nikar ne sej, slaba ura je!“ Dolinar ga je ubogal, pa se tudi ni kesal. Divji mož mu pa tudi ni hodil zastonj pravit, moral mu je dati vsak dan pol mernika boba.

Nekega dne pride k njemu medvedár, ki je imel velicega medveda. Dolinar mu potoži, da ima divjega moža, ktere ga bi se rad iznebil, pa se ga ne more. „Do sedaj“, reče, „sem ga potreboval, zanaprej pa ga nočem več, ker imam že dovelj premoženja.“ „Temu se pa lahko pomaga“, reče medvedár, „moj medved bo ta posel opravil. Daj mu le dosti jesti, potem se bo pa že kaj dalo storiti, saj je moj kosmatinec precej močan. Dolinar napase medveda in pričakuje divjega moža. Drugo jutro pride divji mož po navadi h kosilu. Ko medveda ugleda, popraša Dolinarja: „Kaj pa je to?“ „Muca je“, reče Dolinar, „ali bi se šel z njo metat?“ „Se vé, da bi se šel“, reče divji mož“. „I no, pa se pojdi, saj vem, da jo boš vergel; pojdi popred kosit, da boš bolj močen.“ Divji mož se nakosi, potem pa se sprimeta z medvedom. Dolgo sta se ruvala, poslednjič le poprime divji mož medveda in ga treši v zid, da se koj vogel hiše podere. Medved razkačen zgrabi svojega nasprotnika za hlače, ter mu jih vse razporje. Divji mož viditi, da ni dobro burk vganjati s to muco, popusti jo ter zbeži v bližnji gozd. Pravijo, da je hodil divji mož potlej vsako jutro na bližnji hrib, ter popraševal Dolinarja: „Dolinar, imaš še hudo muco?“ Ta pa mu je odgovoril: „Še jo imam, še.“ Pozneje divjega moža več ni bilo, Dolinarjevo premoženje je pa tudi vedno bolj pešalo; v malih letih je popolnoma obožal.“

Tako so mi pripovedovali stara teta o divjem možu, jaz pa sem jih radoveden poslušal, in vselej, kedar je kdo Dolinarja omenil, veselo zakričal: „Dolinar, imate še hudo muco?“ J. P.

Mikula i Omirka divojka.

(Zapisal v Istri J. Volčić.)

Pasal ovce Mikula čobane
 Po Kosovu polju širokomu;
 Z njim jih pasla Omirka divojka,
 Z njim jih pase devet godin dana,
 Još govori Omirkina mlada:
 Boga tebi, Mikula čobane!
 „Sad pasálo *) devet godin dana.
 Ki pasemo ovce po Kosovu,
 Po Kosovu polju šširokomu,
 Da mi nisi lisca kuševao
 Niti bila nidra odvezao.“
 Još ni bilo okolo pol dana,
 Da govori Omirkina mlada:
 „Hodi gremo mi dva južinati.“
 Jej govori Mikula čobane:
 „Boga tebi, Omirkina mlada!
 Kad ja sada doba od južine!“
 Jej govori Omirkina mlada:
 „Ljubi mene na travi zelenoj.“
 Al govori Mikula čobane:
 „Boga tebi, Omirkina mlada,
 Ne bojiš se Boga velikoga,
 Se ne straišiš sveta širokoga,
 Ne ljubim te na travi zelenoj,
 Nego ću ti tvrdu viru dati,
 Da te neću mladu ostaviti.“ —
 Mikula njoj tvrdu viru daje,
 Još je Boga za svidoka zvaao,
 Da je neće ostaviti mladu. —
 Još ni bilo do nedile dana,
 Mikula je majki govorio:
 „Boga tebi, moja mila majko!
 Ženi me za Omirku divojku,
 Š ku san pasal ovce po Kosovu
 Po Kosovu polju širokomu.“

Jal govori majka Mikulova:
 „Bogu tebe, moje dite mlado!
 Ja ću tebe Miko oženiti
 Za bogatu gospodsku divojku.“
 Mikula je majki govorio:
 „Boga tebe, moja mila majko!
 Ča će tebi gospodska divojka?
 Omerka će po polju truditi,
 Po polju će ovce zavraćati,
 Gospodska će v kamore šetati,
 A ćeš majku po polju plakati.“ —
 Za to majka da ništa ne haje,
 Neg' da zame tri hiljad dukata
 Se u srebru i u čisten zlatu,
 I sakupi mnogu lipu svaću,
 Sve gospodu i dicu gospodsku.
 Čez gore su zdravi prohajali,
 Van su z grada divojku speljali.
 Kad su došli na to polje ravno,
 Omirka njih pute pretekala:
 „Bogu vama, mnogo lipa svaćo!
 Koj je junak naj leplji med vama?“
 „Naj liplje je Mikala čobane,
 Koj je meni tvrdu viru dao,
 Još je Boga za svedoka zvaao,
 Da me neće mladu ostaviti,
 A sada me mladu ostavio.
 Prokleta mu mila majka bila,
 Zać je ona semu temu kriva.“
 Kad začuje Mikula čobane,
 I govori mnogo lipoj svaći:
 „Bogu vama, mnogo lipa svatjo!
 Podajte mi tinte i papira,
 Da učinim ovde do dva slova,
 Ča ću mladoj Omirki pustiti,

*) Preteklo.

Kojoj san još tverdu viru dao,
 Da je neću ostaviti mladu,
 A sada san mladu ostavio,
 I drugu san mladu priljubio.“
 Proklinal je Mikula čobane,
 Da se čuje od zemlje do neba,
 Da proklet bil otac ter i majka
 I sva rodbina, ka tako stori,
 Ka raztvori milo od dragoga,
 Ka sakuplja milo za nedrago.
 Kad izusti, na mah dušu pusti.
 Veliko se čudo učinilo,
 Al govori majka Mikulova:
 „Bogu vama, mnogo lipo svaćo!
 Poišćite vi drivo orihovo,
 Storite mi lahana nosila,
 Poneste ga na božji cimitar.“ *) —
 Tako jesu svaća učinila,
 Ponesli ga v božji cimitar.
 Omerka njin pote pretekala
 I govori Omirkina mlada:
 „Čere jeste Mikula ženili,
 Danas da mu zvoni zazvonili;
 Stavite ga na travu zelenu,
 Da ću mlada mertvog poljubiti,

Kada mi niste živoga dali.“
 Niso mogli drugo učiniti;
 Stavili ga na travu zelenu,
 Da je mlada mertvog poljubila,
 Od mila se mertva osvanila,
 Ondeka su oba mertva bila.
 Veliko se čudo učinilo;
 Al se j' svaća verlo umislila,
 Da je malo širu skulu učinila,
 U kaselu skupa ih zabila,
 Da kad' leži Mikula čobane,
 Da su zrasla dva borka zelena;
 Kade leži Omirka devojka,
 Onde zrasla vilena lozica:
 Ona se je okolo junaka.
 Tamoj došla majka Mikulova
 Tamoj došla majka Omirkina,
 Al se majke gorko naplakale
 I su čeversto grozno preklinale:
 Al govori Majka Mikulova:
 „Tako bilo sakoj miloj majki
 Kako j' sada Mikulovoj majki;
 Zgubila san sina i nevestu,
 Zgubila san i srebro i zlato.“
 Skuda hodili da svi zdravi bili.

*) Pokopališće.

Staroslovensko berilo.

Stvarjenje sveta.

(Iz F. Miklosičevega starosl. berila.)

И БЫСТЬ ВЕУЕРЪ И БЫСТЬ ЗА ОУТРА, ДНЬ УСТВРЪТЪИ.
 И РЕУЕ БОГЪ ДА НЗВЕДЖЪ ВОДЫ ГАДЪИ ДОУША ЖИВОТЪИ И ПЪТНЦА
 ПАРАШТА НА ЗЕМАН ПО ТВРЪДИ НЕБЕСЪИ. И БЫСТЬ ТАКО
 И СЪТВОРИ БОГЪ КИТЫ ВЕЛНЪИ И ВЪСАКЪ ДОУШЪ ЖИВОТЪИ ГАДЪ,
 ИЖЕ НЗВЕДОША ВОДЫ НА РОДЫ НХЪ, И ВЪСАКЪ ПЪТНЦЪ
 ЛЪТАЖИШЪ НА РОДЫ. И ВИДЪ БОГЪ, ИКО ДОБРО. И БЛАГОСЛОВИ И
 БОГЪ ГАДГОИ РАСНТЕ СЪ И МЪНОЖИТЕ СЪ И ИСПЪИИТЕ ВОДЫ ВЪ

МОРНХЪ. И ПЪТНИЦА ДА ОУМЪНОЖАТЬ СЯ ПО ЗЕМАН. И БЫСТЬ
 ВЕУЕРЪ, И БЫСТЬ ЗА ОУТРА, ДНЬ ПАТЫН. И РЕУЕ БОГЪ ДА
 ИЗВЕДЕТЬ ЗЕМЛЮ ДОУШЖ ЖИВЖ НА РОДЫ, УЕТВЕРНОГА И ГАДЫ
 И ЗВЕРИ ЗЕМЛЫНЫЯ НА РОДЫ. И БЫСТЬ ТАКО. И СЪТВОРИ БОГЪ
 ЗВЕРИ ЗЕМЛЫНЫЯ НА РОДЪ НХЪ И СКОТЫ НА РОДЪ НХЪ И ВСА ГАДЫ
 НА РОДЫ. И ВИДЪ БОГЪ, ЯКО ДОБРО. И РЕУЕ БОГЪ СЪТВОРИМЪ
 УЛОВЕКА ПО ОБРАЗУ НАШЕМОУ И ПО ПОДОБНЮ. И ДА ОБЛАДАЕТЪ
 РЫБАМИ МОРЪСКИМИ И ПЪТНИЦАМИ НЕБЕСНЫМИ И СКОТЫ И ВСЕЖ
 ЗЕМЛЕЖИ И ВСЕМИ ГАДЫ ПРЪСМЪКАЖИТНИМИ СЯ ПО ЗЕМАН. И СЪТВОРИ
 БОГЪ УЛОВЕКА. ПО ОБРАЗУ БОЖНО СЪТВОРИ И. МЖЖА И ЖЕНЖ
 СЪТВОРИ И. И БЛАГОСЛОВИ ИА ГЛАГОЛЖ РАСТИТА СЯ, И МЪНОЖИТА
 СЯ, И ИСПЛЪНИТА ЗЕМЛЖ И ОБЛАДАИТА ИЕЖ. И ОБЛАДАИТА РЫБАМИ
 МОРЪСКИМИ И ПЪТНИЦАМИ НЕБЕСНЫМИ И ВСЕМИ СКОТЫ И ВСЕЖ
 ЗЕМЛЕЖИ И ВСЕМИ ГАДЫ ПРЪСМЪКАЖИТНИМИ СЯ ПО ЗЕМАН. И РЕУЕ
 БОГЪ СЕ ДАХЪ КАМЪ ВСАКЖ ТРАВЖ СЪМЕННЖ СВЪШТЖ СЪМА, ИЕЖЕ
 ИЕСТЬ ВРЪХОУ ВСЕЖ ЗЕМЛЖ, И ВСАКО ДРЪВКО, ИЕЖЕ ИМАТЬ КЪ СЕБЪ
 ПЛОДЪ СЪМЕНЕ СЪМЕНТА, КАМЪ БЖДЕТЬ ВЪ ИДЪ, И ВСЕМИ ЗВЕРЕМЪ
 ЗЕМЛЫНЫМЪ И ВСЕМИ ПЪТНИЦАМЪ НЕБЕСНЫМИ И ВСЕМОУ ГАДОУ
 ПРЪСМЪКЛЮШТОУОУМОУ СЯ ПО ЗЕМАН, ИЖЕ ИМАТЬ КЪ СЕБЪ ДОУШЖ
 ЖИВОТЫНЖ, И ВСЕЖ ТРАВЖ ЗЛАУЫНЖ ВЪ ИДЪ. И БЫСТЬ ТАКО. И ВИДЪ
 БОГЪ ВСЕ, ИАНО СЪТВОРИ. И СЕ ДОБРО ЗЪЛО. И БЫСТЬ ВЕУЕРЪ,
 И БЫСТЬ ЗА ОУТРА, ДНЬ ШЕСТЫН.

Vganjka logogrifa v 11. listu.

8723458: Celovec. 132687: solnce. 45658: venec. 23458: lovec. 234: lov.
 432: vol. 1563: seno. 3456: oven. 3152: osel. 1523: selo. 23678: lonec.
 45123: veslo. 254: lev. 256: len. 23678: locen. 874: cev. 132: sol. 3451: oves.
 32: ol. 12345678: Slovenec.

Prošnja.

Čast. gg. prejemniki „Živalstva“ in „Rastlinstva“, ki doslej še niso poslali
 naročnine za poslednje ali še za prvo delo, so s tem poprošeni, da pošljejo denarje,
 če je le mogoče, vsaj pred koncem tekočega mesca g. Leonovi tiskarnici
 v Celovec. Prosimo. Izdatelj.

Besednik.

Sveta brata **Ciril in Metod**, slavjanska apostola i osnovatelja slovstva slavjanskoga. Tisučletni spomén na léto 863. Spisal Matija Majar Ziljski. — Pod tem naslovom je prišla na svitlo po svojem obsegu za vse Slovence jako imenitna knjiga, ki nam popisuje najimenitnije dogodbe v življenji slovanskega naroda, namreč delavnost slovanskih blagovestnikov Cirila in Metoda pa začetek in napredek slovanske službe božje in slovanskega slovstva. Tiskana v latinici in cirilici razpada ta knjiga na pet razdelkov, izmed katerih so prvi trije najimenitniši; v prvem je govorjenje o tem, kako se je osnovalo slovansko pismo in slovanska božja služba; v drugem, kako sta slovansko slovstvo in božja služba slovanska po obredu rimsko-katoliškem z glagoliškimi pismeni propadala; v tretjem pa, kako sta slovansko slovstvo in slovanska služba božja po obredu pravoslavnem s cirilskimi pismeni krepko napredovala, kar mora vsakega vernega Slovena jako zanimati. Pisana je knjiga v hrovaško-slovenskem jeziku, ki je pa v oblikah tako zasuknjen po drugih narečjih, da ga za silo morejo umeti tudi ostali Slovenci. Šteje 176 strani in velja 70 nkr.

P. T. Šafařík's „**Geschichte der südslavischen Literatur**“. Aus dessen handschriftl. Nachlasse herausgegeben von J. Jireček. II. Illirisches und kroatisches Schriftthum. Prag Tempsky, 2865. — Pod tem naslovom je ravno kar prišel na svitlo II. del Šafaříkove zgodovine jugoslovanskega slovstva; sestava je popolnoma enaka prvemu delu, ki govori o slovenski pismenosti. V prvem razdelku govori o ilirskih pisateljih od XII. stoletja do 1835 v kronološkim redu in popisuje nam njih življenje; potem so po obsegu razveršeni njih spisi s kratkim presojilom; v drugem razdelku je govorjenje o hrovaških pisateljih (ki so pisali v provincijalnem narečju) in njih delih. Ta knjiga nam podaja veren obraz slovstvene delavnosti naših sosedov na jugu in je neogibno potrebna vsacemu, kdor se na tanko želi seznaniti z jugoslovansko literaturo, kako se je razvijala in razrašala od najstarih časov do svojega prerojenja l. 1830—35. Knjiga, prelepo tiskana šteje 367 strani in velja 3 gld. 40 nkr.

Die Zukunft. Wochenschrift für politische, nationale und volkswirtschaftliche Interessen. — Že dolgo od vseh južnih Slovanov željno pričakovani politični časnik v prestolnem mestu je začel 19. novembra pod gori naznanjenim imenom kot tednik na svitlo izhajati. Da-si ravno bi bil kot dnevnik

dnevnik mnogim in različnim potrebam slovanskega naroda v Avstriji boljše ustrezal, vendar moramo tudi tedenski list s toliko večim veseljem pozdraviti, ker se hode prej ali pozneje iz njega dnevnik razvil, kakor ga je nam Slovanom živa potreba, da zastopa v središču avstrijske države naše zadeve in z moško besedo odbija obilne napade sovražne dunajske žurnalistike na narod slovanski. Kakor se vidi že prvemu listu, dobili smo v njem prav spretnega zagovarjavca naših pravic. Izdajatelj mu je slavnoznani politični pisatelj g. žl. Delpiny, vrednik naš rojak L. Leskovec. Izhaja ta list za zdaj vsak teden v posameznih vezkih, vsaj dve poli obsegajočih, in velja do novega leta 1 gld. 70 nkr. s poštnino vred. Polletna cena mu je 6 gld., četertletna 3 gld. — Na nas Slovanih je sedaj, da pokažemo svetu, da nismo še omerznili za vsako narodno početje; podpirajmo in razširjajmo torej ta imenitni list iz vseh moči, da se nam kmalo iz tednika razvije dnevnik.

Književnik, časopis za jezik i poviest hrvatsku i srbsku i prirodne znanosti, končal je s svojim četertim zvezkom svoj prvi tečaj in slavno doveršil svojo nalogo. S posebno skerbjô je obdeloval polje jezikoslovno in zgodovinsko; tudi kritika je bogato obrodila. Ne gledé na osebo, ki je delo na svitlo dala, in brez ozira na mesto njegove izdave, presojuje se v Književniku z moško besedo mnogi slovstveni izdelki po njih prednostih in nedostatkih; naj bi v tej zadevi posnemali Književnika tudi vsi slov. presojevavci vsaj pri naznanjevanji posameznih del; prava objektivna kritika je pri nas še bela vrana. Želimo „Književniku“ tudi v novem letu najboljši uspeh; naj bi se vendar včasih tudi na nas Slovence ozerl!

* Hrovaškega časnika za mladež „Bosiljak“ imenovanega, prišel je 20. nov. 2. list na svitlo, tretji izide proti koncu tekočega mesca. Kakor prvi oskerbljen je tudi drugi list s prav mnogoverstnim in zanimivim berilom in vreden vse podpore jugoslovanske mladine. Naj si pridobi po svojem bogatem obsegu tudi med slovensko mladino in drugimi domorodci prav obilno čitateljev. Vrednik mu je znani horvaški pisatelj J. Filipović; cena je listu za pol leta 1 gld. — Tudi med Slovenci dobro znani hrovaški časnik „Glasonoš“ je začel 19. novembra na Dunaju izhajati, kamor se je njegov izdajatelj in vrednik preselil. Cena mu je na Dunaju, kjer izhaja v enaki obliki in z lepšimi slikami, za pol leta 4 gld. 50 nkr. — Naj ga podpirajo vsi prijatelji lepoznanke književnosti.

* Predposlednje „Novice“ so nam naznanile kopo slovstvenih novic; izšle so: Pesmi, zložil Simon Jenko, v Giontinijevi zalogi in drugi zvezek „gledišnih iger“, ki obsega veselo igro: „Domači prepir“, poslovenil J. Zabukovec; nadjamo se, da nam kmalo dojdejo une in ta. — Sloveči slovenski skladavec dr. Ben-

jamin Ipavec je doveršil kratkočasno spevoigro „Tičnik“ in jo poslal ljubljanski čitavnici, da jo spravi na oder. — Bogato obdarovana slovenska pisateljica gospa Luiza Pesjakova je dodelala poleg nemškega izvirnika veselo igro „Strup“ za ljublj. čitavnico. Slava jej! — Od gimn. učitelja g. J. Pajka v Kranju izide nam v kratkem mala nabira serbskih narodnih pesem, z latinico tiskanih, s potrebno razlago. Dobro se bode zašla slovenski dijaški mladini.

* Pervi vezek IV. šestke „Cvetja iz dom. in tujih logov“, ki bode obsegal začetek prekrasnega slovanskega romana „Kirdžali“, je že v tiskarnici, da nam proti koncu tekočega mesca na svitlo izide. Z živimi barvami in s prečudno vernostjo se nam slika v tej obširno razpleteni pripovedki djanje in prizadeve slovanskega naroda ob spodnji Donavi. Spisal je to zanimivo pripovedko slavnoznani poljski romanopisec Mih. Čajkovski, poslovenil pa, kakor se bodo g. bravci že iz prvega vezka prepričali, prav izvrstno g. L. Podgoričan.

Vabilo na naročbo **„slovenskega Glasnika“.**

Z novim letom prične „slovenski Glasnik“ svoj osmi tečaj. S ponižnim vabilom se torej obrača do vseh prijateljev slovenske književnosti, da mu pritekó v novem letu s prav obilnim naročilom na pomoč. Verstila se bode v njem z drugimi lepoznanškimi rečmi bogata zaloga prav zanimivih novel in pripovedek, izvernih in poslovenjenih, od raznih slovenskih pisateljev; zraven se bode pa tudi podučno in narodsko polje z vso skerbjó obdelovalo, da ustreže v novem letu „Glasnik“ vsem častitim bravcem s prav prijetnim berilom.

Oblika in cena mu ostane, kakor doslej; veljal bode v Celovcu za vse leto 2 gld. 70 nkr. (polletno 1 gld. 35), drugej s poštnino vred 3 gld. (polletno 1 gld. 50); učenci gimnazijalnih in realnih šol pa morejo vsacih 10 iztisov, pod enim naslovom prejemanih, po znižani ceni polletno za 12 gld. dobivati. Naročilni denarji naj se pošiljajo naravnost vredništvu „slov. Glasnika“ ali z naročnino za „slov. Prijatla“ vred. Naj najde naš edini lepoznanški list pri vseh rodoljubnih Slovencih obilno podpore, da bode tudi dalje, kakor doslej, podpora slovenski literaturi in slovenskim pisateljem!

V Celovcu 1. decembra 1864.

A. Janežič, vrednik.

Vabilo na naročbo „Cvetja“.

Po želji, od mnogo strani razodeti, začne „**Cvetje iz domačih in tujih logov**“ z novim letom zopet na svitlo izhajati. Pripravljena so za izdavo ali se še pripravljajo razna dela lepoznanstva, izvirna ali poslovenjena; najpred izidejo: poljski roman „Kirdžali“ od M. Čajkovskega, A. Umekove „Pesme“ (mnoge med njimi še nikjer ne natisnjene); ruski roman Gogolov „Taras Bulba“, Pellikova tragedija „Tomaž Mor“, M. Valjavčeve „Poezije“ i. t. d. Gradivo je mnogoverstno in jako zanimivo; naj najde torej podpore po vseh straneh naše domovine!—Izhajalo bode, kakor doslej, vsacih 6—8 tednov v posameznih zvezkih, pet pol debelih; naročilna cena vsacemu zvezku (brez poštnine) je 25 nkr. in se bode plačevala o prejemi vsake knjižice; kdor hoče pa vseh 6 vezkov IV. šestke (zv. 22.—27.), poštnine prostih, na ravnost po pošti prejemati, ta naj pošlje za nje 1 gld. 80 nkr. Nabiravcem naročnikov se daje vsak 11. iztis po verhu.

Pri tej priložnosti dajemo na znanje, da je še vseh dosedanjih vezkov nekaj iztisov na prodaj, namreč:

I. versta (zv. 1—9): a) Šiljerjev „**Viljem Tell**“, poslovenil Fr. Cegnar po 80 nkr. — b) Platonov „**Kriton in Apologija**“, poslovenil J. Božič, 30 nkr. — c) „**Babica**“ od B. Nemcove, poslovenil Fr. Cegnar po 1 gld. in d) Ksenofontovi „**Spomini na Sokrata**“, posl. I. Hrovat, po 54 nkr. — Cela I. versta velja 2 gld. 24 nkr. (brez Ksenof. „Spominov“ pa 1 gld. 80 nkr.)

II. Šestka (zv. 10—15): a) G. Krekov „**Na sv. večer**“, v 3 spevih po 24 nkr. — b) Virgiljevo „**Poljedelstvo**“, posl. J. Šubic po 40 nkr. — c) Sofoklov „**Ajant**“ posl. M. Valjavec po 36 nkr. — d) „**Kitica Anderse- novih pravljic**“, posl. Fr. Erjavec, po 30 nkr. — e) „**Veronika desenška**“ v 15 spevih od J. Frankolskega po 36 nkr. in f) A. Umekov „**Ciril in Metod**“ po 24 nkr. — Cela II. šestka velja 1 gld. 50 nkr.

III. Šestka (zv. 16—21): a) Povest „**Alvaredova družina**“ posl. J. Parapat po 50 nkr. — b) Bilčevi „**Pervenci**“ po 50 nkr. — c) Lermontov „**Ismael-bej**“, posl. Vesnin, po 30 nkr. in d) Chocholovškova pripovedka „**Agapija**“, posl. L. Podgoriški, po 30 nkr. — Cela III. šestka po 1 gld. 50 nkr. — Cena vsem naznanjenim 21 vezkom vkup je 4 gld. 40 nkr., brez „Spominov“ pa 4 gld. a. v.

Dalje se vtegnejo dobiti: a) Šiljerjeva „**Marija Stuart**“, posl. Cegnar, po 80 nkr.; b) Janežičev „**Cvet slov. poezije**“, po 50 nkr.; c) J. Marnova „**staro- slovenska slovnica**“, po 48 nkr.; d) Fr. Erjavčevo „**Živalstvo**“ po 75 nkr. in e) J. Tušekovo „**Rastlinstvo**“ po 65 nkr.

Vabijo se na obilno naročbo vsi čast. slov. rodoljubi; sosebno pa naj blagovolijo na to lepoznanstvo delo naročnike nabirati sl. slovenske čitavnice, č. gg. učitelji in pa domordna dijaška mladina srednjih in viših šol sama med seboj; naročila naj se pošiljajo vredništvu slov. Glasnika v Celovcu.

V Celovcu 1. decembra 1864. Vredništvo „slov. Glasnika“.

Listnica.

J. P. v L. Le pošljite. G. M. T. v Z. Hvala. G. J. Š. v G. Lepa hvala za poslano besedo za slovar.

Vreduje in na svitlo daje: A. Janežič, tiska pa J. & Fr. Leon.